

Toimeentulotukilain uudistamista valmisteleva työryhmä

Ritva Liukonen

15.6.2021

Työryhmä toimeksianto

- Toimeentulotukilain uudistamista valmistellut työryhmä työskenteli ajalla 1.6.20 - 31.5.2021
- Työryhmän tehtävänä oli tehdä ehdotus toimeentulotuki- ja sosiaalihuollon lainsäädäntöön tehtävistä muutoksista, joiden tulee vahvistaa toimeentulotuen roolia sosiaalihuoltoon kuuluvana viimesijaisena taloudellisena tukena.

Työryhmän huomioitava myös seuraavaa

- Työryhmän tuli ottaa ehdotusta laatiessaan huomioon sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen liittyvän muutostyön, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut siirtyvät jatkossa maakuntatasoiselle toimijalle ja toimeentulotuen tulee uudistuneessa sosiaalihuollon rakenteessa toimia kiinteästi sosiaalityön välineenä ja osana sosiaalihuollon tuen ja palveluiden kokonaisuutta.
- Työryhmän tulee tehdä ehdotuksensa myös siitä, miten yhteys ensisijaisten etuuksien ja toimeentulotuen toimeenpanon välillä toimii mahdollisimman sujuvana ja miten toimeentulotuen myöntämisessä voitaisiin hyödyntää etuusjärjestelmästä kertynyttä tietoa ja sähköisiä menetelmiä mahdollisimman tehokkaasti.

mm. Oikeudellisen työryhmän havaitsemia ongelmia

- Toimeentulotuen asema on lainsäädännössä ennallaan, mutta Kelan toimeenpaneman perustoimeentulotuen luonne on jäänyt uudistuksessa epäselväksi.
 - Kuinka perustoimeentulotuki kytkeytyy sosiaalihuoltoon kun tuki on irrotettu Kelan myönnettäväksi?
 - Toimeentulotuki muodostaa edelleen kokonaisuuden, mutta käytännössä perustoimeentulotuki on irrallaan sosiaalihuollon päätöksenteosta.
 - Toimeentulotuki vastaa perustuslain 19 §:n 1 momentin tarkoittamasta välttämättömästä toimeentulosta ja huolenpidosta, mutta viimesijaisen vastuun kohdentuminen Kelan ja kunnan välillä on silti epäselvä (vrt. KHO:n ratkaisu).
- Ongelmat näkyvät haavoittuvimmassa asemassa olevien asiakkaiden kohdalla.
 - Eivät ohjaudu sosiaalihuollon ammattilaisten avun piiriin ajoissa/ollenkaan.

Työryhmän työskentelystä

Työryhmän erityisenä kiinnostuksen aiheena ovat olleet paljon tukea ja palveluja tarvitsevat asiakkaat:

- Toimeentulotukiuudistus 2017 sujui parhaiten niiden asiakkaiden kannalta, jotka olivat tottuneita etuuksien ja palvelujen käyttäjiä ja osasivat vaihtaa asiointikanavaa sujuvasti kunnasta Kelaan.
- Heikoiten uudistus palveli niitä, joilla oli joitain asiointiin liittyviä rajoitteita tai tarve palveluille
- Kela siirron yhteydessä sosiaalityön yhteys paljon palveluja käyttäviin vaikeutui tai katkesi osittain.
- Työryhmä antoi helmikuussa välimietintönsä, jossa mm. pohdittiin yleisemmällä tasolla niitä vaihtoehtoja, joilla perustoimeentulotuen ja sosiaalihuollon yhteyttä voidaan kehittää
 - nykytilan kehittämisen,
 - tuen luonteen kehittämisen,
 - tuleville hyvinvointi alueille siirron näkökulmista.

Työryhmän loppumietintö

Työryhmä kuvaa laajasti toimeentulotuen nykyisen lainsäädäntö kokonaisuuden haasteet sekä suhteet perustuslakiin, sosiaalihuoltoon ja ensisijaisiin etuuksiin

- Toimeentulotuen rooli osana perustuslain 19§ 1momenttiin mukaista välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon kokonaisuutta
- Toimeentulotuen suhde sosiaalihuollon lainsäädäntöön

Tarve vaiheistaa uudistusta huomioiden monet samanaikaiset uudistukset

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestymisen tuleville hyvinvointialueille (Sote)
- Sosiaaliturvakomitean tekemä sosiaaliturvan kokonaisuudistustyö (Sotu)
- Työllisyyden hoidon siirtyminen kuntien vastuulle

Työryhmän ehdotukset

Lainsäädännön muutoksiin tähtäävät ehdotukset

- Perustoimeentulotuen aseman selkeyttäminen ja kahden viranomaisen toimivallan jaon selkeyttäminen
 - Sosiaalihuollon lausunnon merkitys perustoimeentulotuen myöntämisessä
 - Lausunto voi muodostua etukäteen määritellyistä ja rakenteellisen kirjaamisen kautta yhdenmukaisesti kirjattavista tietoelementeistä, jotka ovat Kelan käytettävissä sen alkaessa käsitellä asiakkaan hakemusta. Toimivuuden edellytyksenä on riittävän selkeät säädökset sekä järjestelmän toiminnallisuuden linkittyminen sosiaalihuollon työprosessiin ja Kelan etuuskäsittelyn työn kulkuun.
- Laskelman merkityksen selkeyttäminen ja harkinnan edellytykset
 - Laskelmasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin, laskelma on työväline arvioitaessa käytettävissä olevien tulojen ja laissa määriteltyjen menojen erotusta. Laskelman lopputuloksen lisäksi päätöksenteossa on huomioitava muitakin asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja.
 - perustoimeentulotuen nykyisiä harkinnan perusteita selkeytetään lainsäädännössä. Kela voisi käyttää harkintaa etuuskäsittelyprosessissa asiakkaan eduksi laissa erikseen säädetyissä tilanteissa
 - Perustoimeentulotuessa käytettävän harkinnan perusta on laskelma, jonka lopputuloksen lisäksi Kelan tulee harkinnassaan ottaa huomioon lain 1 ja 2 pykälissä ilmenevät toimeentulotuen tavoitteet.
 - Kelalle ehdotetaan mahdollisuutta myöntää tukea myös vähäisen kotitalouskohtaisen ylijäämän tilanteissa.

Tietojenvaihdon parantaminen ja siihen liittyvät ehdotukset

Sosiaalihuollon oikeutta välittää tietoa Kelalle oma-aloitteisesti esitetään lisättäväksi. Tämä edellyttäisi tietojen luovuttamisen sitomisen tarpeellisuuskriteeriin ja tähän liittyvää luovutettavien tietojen tarkkarajaista ja tyhjentävää määrittelyä säädöksissä. Oma-aloitteista tietojen luovuttamista esitetään lisättäväksi seuraavissa tilanteissa:

- Tieto ulkomailla oleskelusta tilanteissa, joissa sosiaalihuollolla on asiasta eri tieto, kuin Kelassa
- Tieto täydentävän ja mahdollisesti myös ehkäisevän toimeentulotuen päätöksestä
- Tieto asiakkaan tilanteesta, jolla on merkitystä Kelan arvioidessa 7 b §:n muiden perusmenojen tarpeellista suuruutta
- Tieto perusosan alentamisen kohtuuttomuuteen vaikuttavista tekijöistä
- Tarve käsitellä päätös kiireellisenä

Asiakkaan taloudellisen kokonaistilanteen hahmottamisen kannalta tarvittavat tiedot ja yhteisen suunnitelman tekeminen

- Sosiaalihuollon lausunto Kelaa varten. Tämän määrittelyyn tultaneen tarvitsemaan tietorakenteen määrittelytyötä THL:stä. Tämä asiakirjatyyppe tulisi olla käytettävissä lähtökohtaisesti kaikissa sosiaalihuollon palvelutehtävissä.

Huoli asiakkaan tilanteesta / muualta lainsäädännöstä johtuva tarve ohjata asiakas palveluihin

- Tieto siitä, että asiakkaasta tehty ilmoitus on vastaanotettu/työn alla/käsitelty

Työryhmän ehdotukset

Toimeenpanon kehittämiseen liittyvät ehdotukset

- Asiakkaan yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi ja sujuvan toimeenpanon varmistamiseksi Kelan ja kuntien (jatkossa hyvinvointialueiden) välistä yhteistyötä ja asiakkaan asiointia koskevia säännöksiä tarkennetaan.
- Työryhmä esittää, että toimeentulotukilaissa säädetään sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivasta toimeentulotukiasioiden yhteistyöelimestä

Työryhmä esittää, että asiakkaan aseman parantamiseksi toimeentulotuen toimeenpanon kehittämistä jatketaan. Toimeenpanossa edistetään seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Kelan ja kuntien yhteistyöhön kehitettyjen uusien toimintamallien käyttöä laajennetaan.
- Painotetaan yksilöllisempää asiakkaan asian käsittelyä Kelassa.
- Kiinnitetään huomiota entistä tehokkaampaan tiedottamiseen, neuvontaan, ohjaamiseen sekä palvelupisteiden saavutettavuuteen.
- Tietojenvaihdon kehittämistä koskevien esitysten toteuttamiseksi panostetaan tietojärjestelmien kehittämiseen.
- Parannetaan viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ja yhteistyötä koskevista säännöksistä tiedottamista ja panostetaan osaamisen kehittämiseen.

Työryhmän ehdotukset

Jatkossa kehittämistyössä huomioitavaksi ehdotettavat asiat

Mm. Sosiaaliturvakomitean työ (toimeentulotuki perusturvan täydentäjänä tai korvaajana, suhde palveluihin)

- Sosiaaliturvan kehittämisen lähtökohtana tulisi edelleen pitää periaate toimeentulotuen viimesijaisuudesta. Toimeentulotuen ei tulisi jatkossakaan olla kenenkään pysyvä etuus.
- Asumistukea tulisi kehittää siten, että mahdollisimman harvan tarvitsisi hakea toimeentulotukea asuessaan kohtuuhintaisessa asunnossa.
- Työttömyysturvan maksaminen tulisi muuttaa kuukausikohtaiseksi, mikä helpottaisi asiakkaan oman talouden suunnittelua. Opintolaina tulisi muuttaa siten, että sitä voisi nostaa vain kuukaudeksi kerrallaan, ei koko vuoden lainaa kerrallaan.

Sosiaalityön sisällöllinen kehittäminen ja tulevaisuuden sote-keskukset (taloussosiaalityö)

- Sosiaalityön kehittäminen on yksi kokonaisuus, jota tehdään hyvinvointialueiden rakenteiden kehittämisen yhteydessä. Tässä yhteydessä tulee tarkastella myös toimeentulotukea. Uudistustyössä voidaan ottaa kantaa siihen, tulisiko sosiaalityön ja toimeentulotuen välinen yhteys muotoilla uudelleen, millaisia yhteistyörakenteita, palveluita ja velvoitteita niiden toteuttamiseen voidaan liittää sekä mitä taloussosiaalityön kehittämiseltä edellytetään.
- Työllisyyspalveluiden rakenteiden kehittyessä tulisi ottaa kantaa työllistymistä edistävien palveluiden, sosiaalityön ja toimeentulotuen väliseen yhteyteen.

Työryhmän jälkeen

- Työryhmän loppumietinnöstä pyydetään sidosryhmien näkemyksiä, mahdollisesti järjestetään lausuntokierros
- Hallituksen esityksen valmistelu alkaa heti työryhmän työn loppuun saattamisen jälkeen
- Työtä jatketaan sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä tiiviissä yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa
- Hallituksen esityksen tulisi olla käsittelyssä syksyn 2022 aikana, mikäli se halutaan saada hyväksytyä tällä hallituskaudella.

stm.fi ›
@STM_Uutiset ›

Kiitos!

